

35-Şair Ferâhî'nin şiirlerinde ele aldığı konular ve “Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl” adlı eseri

Bedri ÖZÇELİK¹

APA: Özçelik, B. (2022). Şair Ferâhî'nin şiirlerinde ele aldığı konular ve “Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl” adlı eseri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 564-581. DOI: 10.29000/rumelide.1073977.

Öz

Şairler, ekseriyetle duyarlı kişiliğe sahip kimselerdir. Halk şairleri de aynı hassasiyeti gösteren sanatçılar olduğundan şiirlerinde hem bireysel duygularını dile getirmişler hem de içinde yaşadıkları toplumun sözcülüğünü yapmışlardır. Kahramanmaraş'ın kuzey ilçelerinden Elbistan ve çevresi Türk halk şiirinin canlı bir şekilde varlığını sürdürdüğü coğrafyalardan biridir. Bu yörede, özellikle yazılı kültür ortamında eser veren hem mahalli hem de ulusal anlamda tanınmış çok sayıda kalem şairi vardır. Bunlardan biri de XX. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan şair Ferâhî'dir. O, şiirlerinde “aşkı, özlemine, hastalığını, inandığı değerleri işlemiş”; aynı zamanda mensubu olduğu milletin “duygu ve düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini, özlemlerini, öfkelerini, beğenilerini” ifade etmiş ve halk için olumsuz gördüğü durumları sanatçı duyarlılığıyla tenkit etmiştir. Çalışmada onun hayatı sanatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. Ferâhî'nin hayatı bölümünde onun; yaşadığı dönemden, çevreden ve aldığı eğitimden oldukça etkilendiği gözlemlenmiştir. O, sanatını oluştururken Elbistan'da canlı bir şekilde devam eden halk şiiri geleneğinden etkilenmiş ve yöre şairlerinden esinlenmiştir. Makalenin devamında Ferâhî'nin şairlik yönü de ele alınmış, onun halk şiirinden olduğu kadar divan şiiri ve modern şiirden de beslendiği tespit edilmiştir. Ferâhî, eserlerini verirken sehl-i mümteni söz sanatından faydalanmış, sade bir dil kullanırken derin anlamlar vermeyi ihmal etmemiştir. Şair, Türk halk şiiri geleneğinde var olan “usta-çırak ilişkisi” öğretilerinden faydalanarak hem kendinden önceki usta şairlerden feyz almış hem de kendinden sonra gelen Hayati Vasfi Taşyürek ve Ahmet Cansız Güllü gibi yörede tanınmış halk şairlerinin yetişmesine katkı sağlamıştır. Yazının ilerleyen bölümünde onun şiirleri, konuları bakımından değerlendirilmiş ve şiirlerinde “aşkı, toplum hayatını, ölümü, tasavvufu ve Hz. Muhammed sevgisini” ele aldığı görülmüştür. Son olarak da “Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl” adlı eseri ele alınmıştır. Türk edebiyatında mevlit yazma geleneği hakkında literatür çalışması yapılmış ve Ferâhî'nin de bu geleneği taşıyan bir sanatçı olduğu sonucuna varılmıştır. Söz konusu eserde “*Kaside-i Tevhit, Sensin, Aşka Dair, Tazarru, Nağme-i İntibah ve Hasbihal, Hikâye-i Velâdet-i Resûl, O'dur, İltica, Hazreti Resûl'e, Âşığım Dostlar, Zikrullahı Dair, Son Yadiğâr, Münacat ve İstimdat*” adlı şiirlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu şiirler üzerinde şekil ve muhteva bakımından bir inceleme yapılmıştır. Özellikle “*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” metninin şekil ve içerik yönüyle Süleyman Çelebi'nin “*Vesiletü'n-necat*” adlı eseriyle benzer yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple metinsellik unsurlarından biri olan metinlerarasılık üzerinde durulmuştur. Ferâhî'nin bu eserini Müslüman Türk çocuğuna armağan etmesi onun “amaçlı şiir” yazdığını göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Netice olarak o, şiirlerinde hem bireysel hem de toplumsal konuları ele almış ve Türk şiir geleneğine önemli bir katkı sağlamıştır. Ferâhî'nin “*Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” adlı eseri incelenmiş, onun XX. yüzyılda “mevlit” yazma geleneğini devam ettiren önemli bir kalem şairi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

¹ Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO (Kırıkkale, Türkiye), bedriozcelik@kku.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7589-2731 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 06.12.2021-kabul tarihi: 20.01.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1073977]

Anahtar kelimeler: Ferâhî, Halk Şairi, Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl, Hz. Muhammed, Mevli

The subjects that Ferâhî handled in his poems, and his work name "Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl"

Abstract

Poets are people with a sensitive personality. Since minstrel are artists who show the same sensitivity, in their poems, they both expressed their individual emotions and acted as the spokesperson of the society in which they lived. Elbistan and its surroundings, which is one of the northern districts of Kahramanmaraş, is one of the geographies where Turkish folk poetry continues lively to exist. In this region, there are many pen poets who are well-known both locally and nationally, especially in the written culture environment. One of them is the Ferâhî who is a poet lived in the first half of the 20th century. Ferâhî also embroidered *his love, longing, illness and values he believed* in his poems; at the same time, he expressed *the feelings and thoughts, pain, joy, longing, anger and appreciation of the nation* to which he belongs and he criticized the situations that he saw as negative for the public, with artistic sensitivity. In the study, Ferâhî's life, art and works are emphasized. In the part on Ferâhî's life; it has been observed that he was greatly influenced by the period he lived in, the environment and the education he received. While he was creating his art, he was influenced by the folk poetry tradition that continues lively in Elbistan and was inspired by the local poets. In the continuation of the study, Ferâhî's poetic aspect was also discussed, and it was determined that he was fed by diwan poetry and modern poetry as well as folk poetry. While constructing his works, Ferâhî made use of the sehl-i mümteni rhetoric, that is, he did not neglect to give deep meanings while using a plain language. The poet benefited from the "master-apprentice relationship" teachings existing in the Turkish folk poetry tradition, and both received inspiration from the master poets before him and contributed to the training of well-known folk poets in the region, such as Hayati Vasfi Taşyürek and Ahmet Cansız Güllü, who came after him. In the following part of the study, his poems were evaluated in terms of their subjects and it was seen that he dealt with *love, social life, death, mysticism and the love of The Prophet Mohammad* in his poems. In the next part, his work named "Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl" was discussed. A literature study has been made about the tradition of writing mawlıds in Turkish literature and it has been concluded that Ferâhî is an artist carrying this tradition. It has been determined that there are poems named "*Kaside-i Tevhîd, Sensin, Aşka Dair, Tazarru, Nağme-i İntibah ve Hasbihal, Hikâye-i Velâdet-i Resûl, O'dur, İltica, Hazreti Resûl'e, Aşğım Dostlar, Zikrullahı Dair, Son Yadıgâr, Mûnacat ve İstimdat*" in the mentioned work. An examination has been made on these poems in terms of form and content. In particular, it has been determined that the text of "*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*" has similar aspects with Süleyman Çelebi's work "*Vesiletü'n-Necat*" in terms of form and content. For this reason, it is emphasized "intertextuality", which is one of the elements of "textuality". The fact that Ferâhî gifted this work to Muslim Turkish children was found important as it shows that he wrote "poetry with a purpose". As a Resûl, he dealt with both individual and social issues in his poems and made an important contribution to the Turkish poetry tradition. Ferâhî's work named "Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl" was examined and based on this work, it was concluded that he was an important pen poet who continued the tradition of writing "mawlid" in the 20th century.

Keywords: Ferâhî, Minstrel, Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl, The Prophet Mohammad, Mawlid

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Giriş

Şairler, hayatlarını sürdürdükleri zaman dilimindeki sosyal mevzuları, karşılaştıkları zorlukları, sevdaları, özlemleri, üzüntüleri, hayalleri, beklentileri ve umutları şiir vasıtasıyla dile getirmiş, her dönemde insanlığa kılavuzluk etmişlerdir. Özellikle halk şairlerinin eserleri halkın duygu, üşünce dünyasını yansıtması ve toplumu etkisi altına alması yönüyle oldukça önemlidir. Halk şairleri, hem sazla hem de sözle yaşadıkları zamana ışık tutarken toplumun inançlarına, değer yargılarına, maddi ve manevi değerlerine yer vererek toplumun beklentilerine de cevap vermektedirler. Onlar, mensup oldukları milletin sözcüsüdür. Bu sözcüler toplumun değer ve ahlak anlayışından ilham alarak şiirlerinin konularını ve şiirlerinde yansıttıkları temaları belirlemektedirler. Bu sebeple halk şairlerinin şiirleri incelenirken onların aile hayatı, yaşamlarını sürdürdüğü çevre, almış oldukları eğitim, içinde buldukları kültür ortamları, bu ortamlarda kazandıkları birikimler ve hayat anlayışları dikkate alınmalıdır.

Kahramanmaraş'ın kuzey ilçelerinden biri olan ve önemli bir kültür merkezi olarak kabul edilen Elbistan, halk bilimi ve halk edebiyatı açısından da kayda değer bir yöredir. Bin yıldan beri bu coğrafyada çok sayıda “fikir insanı, âlim, fazıl, mutasavvıf, edip ve şair” yetişmiştir. Bu yüzden yöre, “şairler yatağı” olarak da adlandırılmaktadır. Özellikle XX. yüzyılda canlı bir “halk şiiri geleneğinin” varlığını yapılan çalışmalardan hareketle söylemek mümkündür (Özçelik, 2021). “Ferâhî”, XX. yüzyılın ilk yarısında “bu yörede” yaşamış olan önemli kalem şairlerindendir. Onun şiirleri üzerine yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bilgiler, şairin kendine has bir üslubunun olduğunu, engin hayal gücüyle okuyucunun gönül dünyasına hitap ettiğini, toplumu iyi tanıdığını, toplumun değer yargılarıyla barışık olduğunu göstermektedir. Ancak şimdiye kadar böyle özellikler sahip şair hakkında kapsamlı bir çalışmanı yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın yapılma gerekçesi Ferâhî’yi ilim dünyasına tanıtmaktır. Çalışmanın amacı şiirlerinde aşkı, toplumsal konuları, ölümü, tasavvuf düşüncesini ve Hz. Muhammed’e duyduğu sevgiyi dile getiren Ferâhî’nin hayatını, sanatını, şiirlerinde ele aldığı konuları bütünsel olarak değerlendirmek ve “Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl” adlı eserini incelemektir.

Ferâhî’nin hayatı

Ferâhî, 1922 yılında Elbistan’ın Güneşli Mahallesi’nde dünyaya gözlerini açmıştır. Elbistan eşrafından, zengin bir aile olan Sakalardan Şakir Efendi’nin oğludur. Asıl adı Mehmet Sağ’dır. Daha sonra Durdu ön ismi de eklendiğinden halk arasında Durdu Mehmet olarak da bilinmektedir. İlkokulu ve ortaokulu Elbistan’da, liseyi ise Gaziantep’te okuduktan sonra baba mesleği olan ticaretle uğraşmıştır. Lise yıllarında Gaziantep’te iken Saime’ye âşık olmuştur. Saime’nin isteğiyle yükseköğrenimine Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi’nde devam etmiştir. O dönemde çok sağlıklı, hareketli ve güreş sporunda mahir bir gençtir. Fakültede ikinci sınıfı okurken Saime ile nişanlanmıştır. Üniversite son sınıfta rahatsızlanmış, o zamanlar çaresiz bir dert olan “kanamalı verem hastalığına” yakalanmıştır. Fakülteyi bitirmiş, ancak hastalık yüzünden düğün yapıp dünya evine girememiştir. Söz konusu hastalık sebebiyle 1950 yılında 28 yaşında vefat etmiştir (Güllü, 1992: 1–2; Alparslan ve Yakar, 2009: 85–86).

Sanatı

Ferâhî’nin şiirlerindeki konular ve temalar tespit edildiğinde onun sanatçı kimliğinin oluşmasında birtakım unsurların etkili olduğu görülmektedir. Bunları; halk şiiri bakımından oldukça zengin kültüre sahip olan bir yörede yetişmesi, şairlik yeteneğine sahip olması, Saime’ye âşık olması, amansız bir hastalığa –ince hastalığa- yakalanması ve dini değerlere romantik düzeyde bağlı bulunması şeklinde

sıralamak mümkündür. Yaşadığı ortamda gördüklerini gönlüne nakşetmiş ve bunu şiir olarak terennüm etmiştir.

O, kendini tasavvuf alanında da bir mürşidi kâmilin yol göstermesiyle yetiştirmiştir. Şiirlerinde “sevgilinin güzelliği, hasret, ölüm, tasavvuf ve ilahi aşk” gibi temaları işlemiştir. Onun şiirlerinin ilham kaynağı; “aşk, iman ve yaşama arzusudur”. Ferâhî geleneksel Türk şiirinin kurallarına bağlı kalmış, hem aruzla hem de heceyle şiirler kaleme almıştır (Alparslan, Alıcı ve Yakar, 2009: 43). Ancak şairin dikkati çeken etkili şiirleri “hece ölçüsüyle” yazılmış olanlardır. Aruzlu şiirlerinde ise M. Akif'in etkisi görülmektedir. Ferâhî, kendi döneminde yaşayan ve usta halk şairi kabul edilen Hayati Vasfi'nin şiirde ustası olup, Hayati Taşyürek'e “Vasfi” mahlasını veren bir usta sanatçıdır (Yıldırım, 2006: 9-23).

Dili ve uslubu

İyi bir eğitim almış olan Ferâhî, bu özelliğini şiirlerine de yansımıştır. O, şiirlerinde kullandığı kelimeleri özenle seçen, dil bilincine sahip olan bir sanatçıdır. Konuşacak kadar Arapça ve Farsça bilen şair, Osmanlı Türkçesinin de bütün özelliklerini bilerek kullanmaktadır. Dili bilinçli kullandığını Hayati Vasfi'nin naklettiği nükte içerikli hatıradan da anlamak mümkündür. Hayati Vasfi Taşyürek'in Kahramanmaraş'ın eski milletvekili Atilla İmamoglu'na bir sohbetinde anlatmış olduğu bu hatıradaki yaşanan olay Ferâhî ile Hayati Vasfi Taşyürek'in bulunduğu bir ortamda geçmiştir.

Eserleri

Ferâhî'nin eserlerini edebi türler bakımından adlandırmak gerekirse şiirleri ve nesirleri şeklinde ele almak mümkündür. Şiirlerini: Aşk şiirleri, tasavvufi şiirler, toplumsal konuları ele alan şiirler, ölüm şiirleri, Hz. Muhammed'i konu edinen şiirler olarak değerlendirmek mümkündür. Nesirleri ise mektupları ve denemelerinden oluşmaktadır.

Sağlığında sadece Hz. Muhammed'in hayatını konu edinen “*Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” adlı eseri basılmıştır. Diğer eserler bir araya getirilememiştir. Çırağı Ahmet Cansız Güllü bütün şiirlerini ve nesirlerini toplayıp kitaplaştırmak istemiş, ancak bunda başarılı olamamıştır. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni Nafiz Yıldırım, 2006 yılında onun hayatını, edebi kişiliğini ve şiirlerini konu edinen bir kitap hazırlamıştır. Yıldırım, bu çalışmasında şairin tüm şiirlerine ve nesirlerine ulaşamadığından ve eserin basılması sırasında yaşadığı zorluklardan yakınmaktadır (Yıldırım, 2006).

Konularına göre şiirleri

Ferâhî'nin yazarlık özelliğinden ziyade şairlik yönü ele alındığından bu çalışmada onun şiirleri üzerinde durulmuş ve bu eserleri muhteva yönüyle değerlendirilmiştir. Onun şiirlerini konuları bakımından şu şekilde ele almak mümkündür:

Aşk şiirleri

Aşk, onun şiirlerinde en çok işlenen temalardan biridir. Aşksız insanı bir leşten ibaret olarak görmekte ve kişinin ancak aşkla insan olacağını şöyle dile getirmektedir:

“Gönülde aşk olmazsa bir laşedir insan

Öyle bir aşk ki her dem Allah desin lisan” (Yıldırım, 2006: 39).

O, şiirlerinde hem hakiki hem de mecazi aşkı işlemiştir. Yukarıdaki beytin ikinci mısraında ilahi aşka meftun olan kişinin her dem Allah diyeceğini belirtmiştir. Ferâhî, sevgilisi Saime hanıma olan aşkı dile getirdiği şiirlerinde de tasavvufî aşkın yani hakiki aşkın kendi dünyasındaki varlığını hissettirmektedir. O, mecazi aşkı hakiki aşka geçişte önemli bir basamak olarak görmüştür. “*Ölmez Hatıra*” şiirinde sevgilisine duyduğu aşkı ifade ederken tabiat unsurlarının ilahi bir lütufla bu aşkı dile getirdiğini belirtmektedir:

*“Dün akşam mehtapta durgun denize,
Dalmıştık cananla yatıp diz dize,
Gecenin koynunda bir sarı yıldız
Semavi mısralar söyledi bize.*

*Bir uykuda âlem sesler kesilmiş,
Gökten bütün ervah sahile inmiş,
Baktım da o akşam günahkâr olan,
Bir bendim herkesin derdi silinmiş.*

*Selviler hummalı âşıklar gibi,
Rüyada bir şeyler sayıklar gibi,
Öpüyordu rüzgâr mavi denizi
Yelkeni açılmış kayılar gibi.*

*Ben böyle örerken hayal ağımı,
Fecir ağartmıştı Kartal dağımı,
Hâsılı o akşam defter-i aşka
Bir hatıra yazdım başka mı başka.”* (Yıldırım, 2006: 40).

Onun asıl aşk olarak gördüğü aşk-ı ilahidir. Bunu da özlü bir şekilde şu dörtlükte dile getirmektedir:

*“Merbut ise Allah’a, ikbale devadır aşk
Ger nisvâna meyl ise mühlük bir hevâdır aşk
Ölmez ta haşre değin o hissîn müptelâsı
Dili hayran eyleyen Mevlâ’ya duadır aşk”* (Yıldırım, 2006: 12).

Toplumsal konuları ele alan şiirleri

Ferâhî, sosyal problemlere ilgisiz kalmamış, yaşamış olduğu dönemdeki tarihi olayları, tarihi şahsiyetleri, milli-manevi gelişmeleri ve toplumsal hadiseleri şiirlerinde konu edinmiştir.

O, şiirlerinde vatan ve millet sevgisini yüce bir duygu olarak işlemiştir. “*Türk Oğluyum*” şiiri bu konuların işlendiği bir metin olarak tespit edilmiştir.

*“Türk oğluyum Türkoğlu
Kalbim imanla dolu
Hayatıma mal olsa*

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Terk etmem doğru yolu

(...)

Dileğimdir can vermek

Vatanımı severek

Bundan başka bilmem ki

Türk oğluna ne gerek" (Yıldırım, 2006: 152).

Onun, bu şiirinde Milli Edebiyat akımının temsilcilerinden ve Türkçülük fikrinin savunucularından olan Mehmet Emin Yurdakul'un yansımalarını görmek mümkündür.

Mehmet Akif'in etkisini Ferâhî'nin eserlerinin muhtevasında da görmek mümkündür. Akif'e ithaf ettiği "Büyük Şair ve Büyük İnsan Mehmet Akif'e Mektup" adlı şiirinde o, Akif'e duyduğu hayranlığı şöyle anlatmaktadır:

(...)

Baktım da hayâ ettim şu geçen zamanıma

Seni örnek edindim dinime imanuma

(...)

Haydi, sen elçimizsin divan-ı Hak'ta bizim

Kırılın küfrün dili gönümüz şarkta bizim" (Yıldırım, 2006: 142).

Akif'in İstiklal Marşı'nda ifade ettiği "Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak" mısraı Ferâhî de şu şekilde tezahür etmiştir:

"Bu ulusun toprağı

Kahramanlık yatağı

Sağ kaldıkça ülkemde

Gezmez düşman ayağı" (Yıldırım, 2006: 153).

Mehmet Akif'in mücadele ettiği cehalet ve taassup gibi olumsuz hususlar Ferâhî tarafından da mücadele konusu edilmiştir. O da Akif gibi geri kalmışlığın sebebini tembellek olarak görmüş ve bu tespiti şöyle ifade etmiştir:

"Babam derdi bu vatan

Senden ister her zaman

Doğru olmak çalışmak

Zira düşman pek yaman" (Yıldırım, 2006: 153).

Ölüm muhtevalı şiirleri

Ölüm, hemen her şair tarafından ele alınan bir konu olmuştur. Ferâhî'nin genç yaşta çaresiz bir hastalık olarak bilinen ve halk arasında -ince hastalık- şeklinde adlandırılan vereme yakalanmış olması onda ölüm duygusunun belirginleşmesine ve şiirlerinde yer bulmasına sebep olmuştur.

Kimi zaman sevgiliyle vuslatı şifa kaynağı olarak kabul etmektedir. Ancak sevgilisinin ilgisizliği ona acı vermektedir. Kimi zaman da hastalığın vermiş olduğu acılardan kurtulmak için kaçınılmaz bir gerçeklik

olan ölümü istemektedir. O, bu acılardan kurtulmak için ölümü bir deva olarak görmektedir. “Anneme” şiirinde söz konusu bu duyguyu şöyle dile getirmektedir:

(...)
 Yıllarca ağladım kara bahtıma
 Şimdi nadim oldum vefa ahdıma
 El uzat ne olur sen de lahdıma
 Rahatça mezara uzanam anne...” (Yıldırım, 2006: 169).

O, sadece kendi ölümünü eserlerinde ele almamış aynı zamanda çok sevdiği dostlarını kaybetmenin verdiği acı ve ıstırabı da şiirlerinde işlemiştir. Yakın dostu Vesile hanımın eşi Celal’in ölümü üzerine yazmış olduğu “Kitabe-i Mezar” şiirinde aynı zamanda Allah’tan gelen ölümüne razı olmuştur. O, bu konuları ele aldığı şiirlerinde mütevekkil bir duruş, mümince bir teslimiyet ve müteselli bir dervişin ruh halini yansıtmaktadır.

“Senden gelen her şeye razıyım Zü-l Celâl'im
 Varsın ömr-i fanide eksilmesin melâl'im
 Bes dileğim vardır istemem başka ihsan
 Erişsin rahmetin de rahat yatsın Celâl'im” (Yıldırım, 2006: 171).

Arkadaşı Elbistanlı Ziya Ketizmen’in vefatı üzerine ise şu mısraları kaleme almıştır:

“Zarar etmez ehl-i kemâl kader devre gitse bile
 İzzetine halel gelmez meteliği bitse bile
 Yalvardığı bir Allah'tır boyun eğmez başkasına
 Kıymet vermez şu dünyanın gerçeğine şakasına” (Yıldırım, 2006: 173).

Şair, ölümün kaçınılmaz bir gerçeklik olduğunu benimsemiş, Ölümünden bir buçuk yıl önce mezar taşına yazılmak üzere “Mezar Taşıma” adlı şiirini yazmış ve nişanlısı Saime Hanım’a emanet etmiştir. Söz konusu şiir:

“Bir derd-i muannidden ızdırâbım büyüktü
 Yaşamak denilen şey sanki bana bir yüküdü
 Çok ağladım gülmedim bu âlem-i fânide
 Her dertten azadeyim şimdi ömr-i sanide

Ey zâir şu makberi Fatiha'sız geçme ha
 Senin de yolun bir gün ulaşacak Allah'a” (Yıldırım, 2006: 170).

Tasavvuf konulu şiirleri

Allah’ın varlığını ve birliğini kayıtsız şartsız kabul ederek bütün bir kâinatın Allah’ın eseri olduğunu görme anlayışı olarak kabul edilen tasavvuf; Allah’a ortak koşmama, her varlığın her an Allah’ı zikretme duygu ve düşüncesi üzerine kurulmuş bir felsefi anlayıştır. Tasavvufta bütün varlıkların Onun yansıması olduğuna inanma, Allah’ın emirlerine uyma ve yasaklarından kaçınma önemli kaidelerdir.

Ferâhî, "Cümle âlem senin iradenle imana geldi, Allah'ım. Her şey senin iradenle peyda oldu Allah'ım." (Yıldırım, 2006: 222) cümlelerinde her şeyin Allah'ın iradesinde olduğunu dile getirerek tasavvuf anlayışında var olan "vahdet-i vücüt" düşüncesini benimsediğini ortaya koymaktadır.

Şair, ilahi aşkı Allah'ın verdiğiğine inanmaktadır ve bunu şu şekilde ifade etmektedir:

“...
Ferâhî'ye bu aşkı veren kendi Huda'sı
Bu yola çağırın da yine O'nun sedası” (Yıldırım, 2006: 16)

Ferâhî, Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan tasavvuf şiirinin önemli temsilcilerinin eserlerini büyük bir dikkatle okumuş ve Türk tasavvuf şiirinin inceliklerine vâkıf olmuştur. Allah'ın varlığı ve sonsuz kudreti karşısında vecde gelmiş, bunu aşağıdaki mısralarda şu şekilde terennüm etmiştir:

“Gönlümde çarpınan muhabbet sensin
Fikrimi zikrimi duyan bilensin
Uşşaka mey sunup deli edensin
Ağlayan gözlerin yaşın silensin
Dertliye dermana koşup gelensin
Kederli yüzlere bakıp gülensin
Hâkimsin, rahimsin, hoşsun, güzelsin
Zalimin kalbini vurup delensin
Hâsılı âlemde şu her şey sensin” (Yıldırım, 2006: 181)

Tasavvuf düşüncesinde nefis, terbiye edilmesi gereken bir varlıktır. Çünkü nefis, günahlara dalmak ve dünya zevkini yaşamak istemektedir. Ferâhî de nefsinin mâsiva hürsına düştüğünü ve bu yüzden kesret içinde olduğunu, ancak Allah'ın kendisini bu günahattan kurtaracağına olan inancını bir şiirinde şöyle vurgulamaktadır:

“Şu mihnet darına geldim geleli
Zerre dek hayrım yok aman Allah'ım
Mâsiva hürsına yeldim yeveli
Çeşmimi bürüdü duman Allah'ım

Nice yıllar geçti gözüm açmadım
Nehiylerin bildim lakin kaçmadım
Külliyen küfrettim hiç utanmadım
Bu nefis bendeye düşman Allah'ım

Ukbâ için tedarikin görenler
Zarar etmez imiş Hakk'î bilenler
Fenaya aldamp daim gülenler
Akıbet olurlar pişman Allah'ım

*Ferâhî kulunun kesrettir cürmü
Affına kadirsin sen her mücrimi
Gel vurma yüzüme bu dem küfrümü
Kalmasın gönlümde güman Allah'ım”* (Yıldırım, 2006: 183).

Ferâhî, nihayetinde bütün şüphelerden uzaklaşarak tam bir iman ile teslim olmuş, aşk ile Allah diyen kişilerin yolda kalmayacağını ifade ederek aşağıdaki dörtlükte bu teslimiyetini dile getirmiştir:

*“Yine güvenirim gaffar ismine
Nail olam bir gün ben de affına
Seni ezber eden her dem diline
Yollarda kalmazlar yayan Allah'ım”* (Yıldırım, 2006: 16)

Hz. Muhammed’i konu edinen şiirleri

“Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl”

Ferâhî’nin Hz. Muhammed’in doğumu ve çocukluk dönemine ait olağanüstülükleri konu edinen şiirlerinin toplandığı, 1949 yılında basılan tek eseri “*Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” dür” (Sağ, 1949). Eserin kapağının üst kısmında “*Müslüman Türk Çocuğuna Armağan*” ifadesi yer almakta olup bu ifadeden onun eseri yazmadaki amacının Müslüman Türk çocuğuna Hz. Muhammed’i tanıtmak ve onu rol-model olarak takdim etmek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Otuz altı sayfadan oluşan eserde toplam on beş şiir yer almaktadır. Kitap; “*Birkaç Söz*” adlı bir önsöz ile başlamaktadır. Bu bölümden sonra; “*Kaside-i Tevhit, Sensin, Aşka Dair, Tazarru, Nağme-i İntibah ve Hasbihal*” adlı şiirler yer almaktadır. Daha sonra eserin asıl bölümü olan ve esere de adını veren mesnevi tarzında yazılmış “*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” adlı şiir bulunmaktadır. Bu asıl kısımdan sonra ise; “*O’dur, İltica, Hazreti Resûl’e, Âşığı Dostlar, Zikrullahı Dair, Son Yedigâr, Münacat ve İstimdat*” adlı şiirler görülmekte, sonuç yerine yazılan “*Son Söz*” bölümüyle eser neticelenmektedir.

Kitap kapağının alt kısmında şu dörtlük yer almaktadır. Dörtlükte dünyanın fani olduğu, ahirette dünyada yapılanların hesabının sorulacağı ve bu yüzden sabah akşam tövbe edilmesi şöyle önerilmektedir:

*“Ufûl eder güneşi bu ömründe bir akşam,
Yalan olur ser ta ser izz ü devlet ihtişam,
Lâkin fani hayatın suali var mahşerde,
Ger dilersen bir halâs istiğfar et subh u şam”* (Sağ, 1949: 1).

Kitabın önsözü yerine yazılmış “*Birkaç Söz*” başlığı taşıyan bölümde Ferâhî bu eserin ortaya çıkışına vesile olanın “*Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.*” kutsi bir hadis-i şerif olduğunu beyan etmektedir. Bu bölümde “*İki cihan güneşi Hatem-i Enbiya Hz. Muhammed (SAV) Efendimizin çocukluğunda geçen birkaç vakayı ihtiva eder*” (Sağ, 1949: 3) ifadesiyle söz konusu eserin içeriği hakkında bilgi verilmektedir. Yine bu kısımda Hz. Muhammed (sav)’in Allah tarafından en çok sevilen (Habibullah) peygamber olduğu ve onun büyüklüğünden dolayı Onu anlatmaktan aciz düştüğünü belirtmiştir. Şair, o yüce şahsiyeti -Hz. Muhammed- anlatırken yetersiz kalarak hata yapacağını ve özür

dilediğini ifade eder bu eserin Allah'tan kendisi için kurtuluş vesilesi olmasını dileyerek bu bölümü sonlandırmaktadır.

"*Kaside-i Tevhit*" (Sağ, 1949: 4) şiirinde Kelime-i Tevhidi insana şifa olduğu, huzura ermek için Kelime-i Tevhid Zikrine devam edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Şiir yedi dörtlükten oluşmaktadır. 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

*"Dertlere derman durur
Azgın nefsi öldürür
Bir gün seni öldürür
Lailaheillallah..."*

*Huzuru rabbil izzet
Silinir orda kasvet
Budur en büyük lezzet
Lailaheillallah..."*

(...)

*Ferâhî'm olma taşkın
Ondan gayrisi şaşkın
Budur namesi aşkın*

Lailaheillallah..." (Sağ, 1949: 4)

"*Sensin*" (Sağ, 1949: 5) şiirinde her şeyin sahibinin Allah olduğu ve kâinatın O'nun bilgisi dâhilinde hareket ettiği vurgulanmıştır. Şekil olarak on mısradan oluşmuş bir benttir. 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır

Bir dörtlükten oluşan "*Aşka Dair*" (Sağ, 1949: 6) şiiri ise aşkın şairane tarifini içermektedir. 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Şair, "*Tazarru*" (Sağ, 1949: 7) metninde ise nefesine uyduğunu, günahkâr bir kul olduğunu ve bundan duyduğu pişmanlığı dile getirmektedir. Dört dörtlükten meydana gelmiş olan bu metinde, 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır.

Eserde yer alan "*Nağme-i İntibah*"ında (Sağ, 1949: 8) aşk meclislerinde olmanın insana vermiş olduğu huzur işlenmiştir. Söz konusu şiir beyit nazım biriyle yazılmış, bir gazeldir. "aa/ba/ca..." şeklinde kafiyelenmiş ve son beyitte şairin mahlası yer almaktadır.

Eserde yer alan altıncı metin "*Hasbihal*" (Sağ, 1949: 9-13) adlı şiirdir. Ferâhî eserini oluştururken XV. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından yazılan ve halk arasında "Mevlit" olarak bilinen "Vesiletü'n-necât" adlı eserin etkisi altında kalmıştır. Süleyman Çelebi'nin eseri "tevhit-münacat ve kitabın yazılış sebebi, âlemin yaratılmasının sebebi, Muhammed nurunun yaratılması ve Âdem'den başlayarak Peygamber'in alınanda karar kılması, Velâdet, Peygamberin mucizeleri, Miraç, Peygamber'in vasıfları ve Peygamber'in tebliğ vazifesini yerine getirmesi, Peygamber'in vefatı, Kitabın sonu" (Kemikli, 2016) gibi bölümlerden oluşmaktadır. Ferâhî'nin eserindeki Hasbihal şiiri XV. yüzyılda yazılmış olan Çelebi'nin eserindeki Özellikle "tevhit ve münacat" bölümü ile benzerlik göstermektedir. Şiirde Allah zikrinin insana maddi ve

manevi huzur vereceği, insanı her iki dünyada da rahatlatacağı üzerinde durulmuştur. Süleyman Çelebi'nin eserinin ilk bölümü olan “tevhit-münacat” bölümünde yer alan:

“Allah adın her kim ol evvel anâ
Her işi asan eder Allah ana” (Kemikli, 2016: 79)
Beyiti ile Ferâhî'nin;
“Yaya kalmaz yollarda Allah diyen
Menziline erer illallah diyen” (Sağ, 1949: 9).

Beyiti arasındaki içerik bakımdan benzerlik şairin Süleyman Çelebi'den etkilendiğini ortaya koyan ilgi çekici bir örnektir.

Hiçbir metin tek başına var olmaz, her metin her zaman bir “metinler evreni” ile bağlantılıdır (Plett, 1991: 17). Bir metni metin yapan ölçütler yahut metinsellik ölçütleri olarak bilinen ölçütlerden biri de metinlerarasılıktır. Dolayısıyla söz konusu şairin özellikle bahse konu bu eserindeki şiirleri metinsellik ölçütlerinden metinlerarasılık bakımından türün en seçkin örneği olan Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n Necat adlı eserinden izler taşıdığı söylenebilir.

“*Hasbîhal*” şiiri mesnevi nazım şekliyle yazılmış kırk altı beyitten ve son kısımda bir dördlükten oluşmaktadır. Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.

“*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” (Sağ, 1949: 14-27) isimli şiiri onun hem peygamber sevgisini yüreğinin derinliklerinde hissettiğini göstermesi hem de şiir dilini çok güzel kullanması bakımından önemini ortaya koymaktadır. Metin, “besmele” lafzı ile başlayıp “Lillâhi Fatîha” kelimesiyle sona ermektedir. Söz konusu şiir, Hz. Muhammed'in çocukluk dönemi, sütanneye verilmesi, bu dönemde yaşanan mucizeleri ve Hz. Muhammed'in annesinin vefatını anlatan konulardan oluşmaktadır. Ferâhî'nin üzerinde durulan eserinin Müslüman Türk çocuğuna armağan edilmesi ile bu şiirin içeriği arasında muntazam bir uyumun olduğu tespit edilmiştir. Şairin Müslüman Türk çocuklarına örnek olacak büyük şahsiyetin Hz. Muhammed olduğu düşüncesi metne hâkim olmuştur. “*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” adlı metindeki ele alınan konuları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Şair, ilk önce Hz. Muhammed'in annesi Âmine Hatun'un zayıf olmasından dolayı Hz. Muhammed'in sütanneye verildiğini şöyle dile getirmiştir:

“Çün Âmine zaif idi gayetle
Ancak üç gün emzirdi bin gayretle” (Sağ, 1949: 14).

O, Hz. Muhammed'in üç sütanneye sahip bulunduğunu bunlardan ilkinin Süveyde olduğunu eserinde şöyle haber vermektedir:

“Bir zamanlar **Süveyde**'ye verdiler
Ol sebepten az rahata erdiler” (Sağ, 1949: 14).
Şair, onun ikinci sütannesini ise şöyle tanıtmaktadır:
“Dedesinin yanında bir cariye
Can attı çocuğu emzirmeye

Mürvühe'dir bu kadının ismi bil

Emzirince nura kesti cismi bil” (Sağ, 1949: 14).

Hız. Muhammed'in en çok bilinen ve ona uzun süre sütannelik yapan hatun kişi Halime'dir. O, soylu bir aileden gelen güzel huylu bir kişidir. Hız. Muhammed beş yaşına kadar onun yanında kalmıştır. Şair, Hız. Muhammed'in Halime'ye verililişini şöyle aktarmaktadır:

“O sırada badiyeden bir kadın

Geldi nasiplisi oldu fırsatın

Soyu soppu asil idi hem huyu

Dedi bizim köyün güzeldir suyu

Eğer kocam rıza verirse bana

Olurum ben bu çocuğa sütana

Gitti kocasına hemen danıştı

O da gelip Muttalip'le tanıştı

*Dedi Abdulmuttalip ey **Halime***

Çok itina etsin sevgilime” (Sağ, 1949: 15).

Metnin bundan sonraki bölümünde Hız. Muhammed'in Halime'nin yanında yaşarken göstermiş olduğu mucizeler yer almaktadır. Onun sütannesinin evine gelmesiyle evin ve köyün olağanıştüstü bir şekilde zenginleşmesi, huzura kavuşması Hız. Muhammed'in mucizesi Olarak kabul edilmiş ve bu durum şöyle anlatılmıştır:

“Kıtlık vardı o seneler köylerde

Bol bir ekmek bulunmazdı evlerde

Köye vasıl olunca Mübarek

Doğan bolluk bu halden olsa gerek” (Sağ, 1949: 16).

(...)

“Halime Hatun diyor ki ben o gün

Evime gelince ettim toy düğün

Çünkü yokluk, keder, hüzin başımda

Ağlatırdı beni şu genç yaşımda

Yavruma bolca bir süt veremezdim

Gün olurdu yavan ekmek yemezdim

*Ol çocuğa ilk verince memeyi
Sütüm taşıtı unutamam o demi*

*Bir huzur aldı beni baştanbaşa
Hem o günden sonradır doyduk aşı” (Sağ, 1949: 17).*

Bu gibi olağanüstülüklerin dışında çocukluğundan itibaren bir bulut kütesinin Hz. Muhammed’i takip etmesi ve onu çöl sıcaklarında güneşin etkisinden koruması da önemli bir mucize olarak kabul edilmektedir. Ferâhî şiirinde bu mucizeyi de anlatmaktadır.

*“Dedi Şima anne bizi güneşten
Bir bulut sakladı kırdı gezerken.*

*Nere gitsek sıcak tesir etmedi
Çünkü bulut takip etti Ahmedî*

*Bu sayede ben de gezdim gölgede
Yoksa oynanır mı bu sıcak çölde” (Sağ, 1949: 19).*

Bir gün sütannesinin yanında Hz. Muhammed, sütkardeşi Zübeyir ile hem kuzuları otlatmaya hem de oyun oynamaya kıra çıkmıştır. Bu esnada gökten melekler gelerek Hz. Muhammed’in göğsünü açmışlar, temizlemişler ve tekrar kapatmışlar. Bu olağanüstü durumu -mucizeyi- şair Ferâhî şöyle anlatmaktadır:

*“İşte yine nakledeyim bir vaka
Dinleyince ciğer başını yaka*

*İbret isteyene neler yok neler
Gör nasıl evlat doğurmuş anneler*

*Kırdı bir gün sürüleri otlatırken
Sütkardeşi Zübeyir’le gezerken*

*Bir an olmuş gökten melekler inmiş
Aşikâre Zübeyir bunu görmüş*

*Gelip açmışlar Ahmed’in göğsünü
Temizleyip ve öpmüşler yüzünü” (Sağ, 1949: 20-21).*

Eserde bunların dışında bir de annesi Âmine Hatun’un vefatı nakledilmektedir.

*(...)
Yanlarına aldılar çokça yemiş
Bu yolculuk meğer ahrete imiş*

*Kafileden biri geri dönmedi
Bil ki o da Âmine Hatun idi*

*Daha vasil olmadan Medine'ye
Ecel musallat oldu anneye*

*Zevci Abdullah'ın yattığı yere
Ulaşınca tavaf etti son kere
(...)*

*Sona gelmiş idi ömrü çaresiz
Duyun dostlar Ahmed kaldı annesiz” (Sağ, 1949: 23-24).*

Ve son olarak Âmine Hatun'un ölümünden sonra Hz. Muhammed'e dedesi Abdulmuttalip'in sahip çıktığı anlatılmaktadır.

*“Getirdiler dedesini yanına
Aldı bastı yavrucuğu bağına*

*Dedi dede benim annem nerede
İşte gördüm bohçesi pencerede*

*İşidince bu sözleri dedesi
Kanlı yaşla doluverdi didesi*

*Dedi yavrum annen gezmeğe gitti
Yakın gelir inan sözlerim ciddi*

*Gel ağlama sana neler alırım
Bundan böyle hep seninle kalırım” (Sağ, 1949: 25).*

Metnin son bölümünde ise şair, duaya, dünyanın geçiciliğine ve ölümün kaçınılmaz bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir. Bunları şu şekilde sunmaktadır:

*“Kapına geldik bize imdat eyle
Ger hayırsa ömrümüz müzdat eyle*

*Lâilaeillâllaha bağıhyız
Çare eyle yüreklerden dağıhyız*

*Ey yarenle sözüm bitti burada
Koymasın Allah'im sizleri darda*

*Kim ki haktan bir selamet dileye
Şu yanık gönlümü mesrur eyleye*

*Gel Ferâhî dostlarına veda kıl
Tanrıya olan borçların eda kıl*

*Nasıl olsa ecel kapın çalacak
Mahn mülkün hep geride kalacak”* (Sağ, 1949: 27).

Eserde söz konusu bölümlerin arasında Hz. Muhammed’e için dualara salat ve selamlara yer verilmektedir. Bu yönüyle de Süleyman Çelebi’nin Mevlit’inden etkilenmeler görülmektedir.

“*Hikâye-i Velâdet-i Resûl*” adlı şiir, eserdeki en uzun metindir. Müslüman Türk çocuklarına armağan edildiğinden dili sade ve konuşma diline yakındır. Metin, mesnevi nazım şekli ve aruz ölçüsüyle yazılmış olup toplam yüz yetmiş beyitten meydana gelmiştir. Bu özellikleriyle şeklen Klasik Türk şiirinin özelliklerini göstermektedir.

Eserde yer alan “*O’dur*” (Sağ, 1949: 28) metninde Hz. Muhammed, gönül yarasını bağlayan, ümmeti için gözyaşı döken, ümmetinin cennete irmek için çalışan ve hâsılı ümmetinin her şeyini kendine dert edinen bir şahsiyet olduğu vurgulanmaktadır. Şiir şeklen on bir mısradan meydana gelen bir benttir. Bütün mısralar “*O’dur*” ifadesiyle bitmektedir. Hece ölçüsüyle yazılmıştır.

“*İltica*” (Sağ, 1949: 29) adlı şiirinde ise şair, Hz. Muhammed’i şefaata eden bir peygamber olarak tasvir etmekte ve onun şefaatine sığındığını ifade etmektedir. Şiir beş dörtlükten meydana gelmiştir. Hece ölçüsüyle yazılmıştır.

“*Hazreti Resûle*” (Sağ, 1949: 30) adlı şiir metninde de Hz. Muhammed’in yine şifa kaynağı olduğu vurgulanmış, darda kalana yardım ettiği ifade edilmiş ve onun şefaatchi olduğu belirtilmiştir. Şiir dörtlük nazım birimiyle kaleme alınmış, toplam üç dörtlükten oluşmaktadır. 11’li hece ölçüsü kullanılmıştır.

Ele alınan eserde yer alan bir sonraki şiir “*Âşıkım Dostlar*” (Sağ, 1949: 31) adlı metindir. Şiir başlığının alt satırında “*Fahr-i Kâinat Efendimiz İçin...*” ifadesi yer almaktadır. Şair, Hz. Muhammed’e duyduğu saygıyı ve sevgiyi lirik bir yaklaşımla anlatmaktadır. Metin yedi dörtlükten meydana gelmiş ve 7’li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

“*Zikrullah Dair*” (Sağ, 1949: 32) şiir metninde ise Allah’ı zikretmenin insana maddi ve manevi ne gibi faydalar sağladığı dile getirilmiştir. Aynı zamanda kişinin zikrederek Allah’a vasıl olacağı inancı aktarılmaktadır. Peygamberlerin de zikirle büyük imtihanlardan başarıyla çıktıkları vurgulanmaktadır. Metin, dört dörtlükten oluşmuş ve 14’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Şair, “*Son Yadigâr*”da (Sağ, 1949: 33) zikrin önemini vurgulamaktadır. Ancak o, aynı zamanda zikir yapmanın usulünü bir mürşidi kâminden öğrenmek gerektiğine olan inancını dile getirmektedir. Tasavvufi bir eğitimden geçerek zikir yapanların amaçlarına daha kolay ulaşacağını savunmaktadır. Metin üç dörtlükten ibarettir. Hece ölçüsü kullanılmıştır.

Eserde yer alan sondan bir önceki şiir "Münacat" (Sağ, 1949: 34) adını taşımaktadır. Ferâhî, duanın önemine inanan bir şairdir. Bu şiirde de şairane bir üslupla Allah'a dua etmektedir. Metin beş dörtlükten oluşmuştur. Hecenin 11'li ölçüsü kullanılmıştır.

"Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl" adlı eserde yer alan son şiir "İstimdat" (Sağ, 1949: 36) adını taşımaktadır. Ferâhî, hem bedenî hem de ruhî olarak sıkıntı içinde olduğunu, Allah'tan bu sıkıntılarını gidermesini istemektedir. Aynı zamanda Hz. Muhammed'in şefaatinin arzu etmektedir. İstimdat şiiri dört dörtlükten müteşekkildir. Bu metinde de hece ölçüsü kullanılmıştır.

Ferâhî, bu eserin bir "mevlit" olduğunu şu şekilde ifade etmektedir: "Ele aldığımız mevzu, Risâlet penah Hazreti Muhammed Sallallahu aleyhi ve-sellem efendimizin hayatına taallük eden mesele olduğu cihetle, kitabımız aşağı yukarı bir 'mevlûd' sayılabilir." (Sağ, 1949: 36). Ancak "Son Söz" kısmında kendi eserinin XV. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından yazılmış olan eserinden zayıf olduğunu kabul etmiş ve bunu "Kitabımızın rahmetli Süleyman Çelebi'nin eseriyle mukayese kabul etmeyecek kadar zayıf olduğunu teslim edersek mesele kalmaz" (Sağ, 1949: 36) ifadeleriyle teyit etmiştir. O, Süleyman Çelebi'nin eserini dolunaya benzetirken onun dışında kalan mevlitleri yıldızlara benzetmiştir. Kendi eserinin de bu "sarı yıldızlardan biri" olduğunu şöyle ifade etmiştir: "Fakat şu da var ki gökte 'bedr' tam varken şu küçük yıldızlar neden doğmuş diye hiç kimsenin hatırandan bir itiraz geçmez. Gecenin koynundan irili ufaklı doğan sarı yıldızlarla 'dolunayın' başka başka güzelliği, ayrı ayrı letafeti vardır. Bunun gibi bizim bu kitabımızın da bir hususiyete malik bulunduğunu (...) kabullenmek icap eder." (Sağ, 1949: 36). Bu eserinde o, halk şiirine hâkim olduğu kadar divan şiiri ile de ilgili olduğunu göstermektedir. (Avcı, 2015: 224-226). Divan ve halk edebiyatını aynı gözeden beslenen veya aynı kökten doğan iki ayrı koldur düşüncesi muvacehesinde XX. yüzyılda yaşamış bir şairin de örneklik teşkil ettiğini söylemek pekâlâ mümkündür (Kurnaz, 1990).

Sonuç

Ferâhî, Cumhuriyet döneminde yaşamış ve dönemin eğitim anlayışıyla yetişmiş, geleneksel şiir anlayışını sürdüren, mevlit yazma geleneğini devam ettiren bir kalem şairidir. O, XX. yüzyılda yaşamış, özellikle Afşin-Elbistan kültür havzasında tanınmış ve şiirlerinde ele aldığı konularla ilgi görmüş bir sanatçıdır. Onun şiirlerinin konuları hayatından yansımalarıdır. O, aşkını, toplumun problemlerine yönelik çözümlerini, hastalığını, inandığı değerleri ve kişiliğini oluşturan maddi ve manevi bütün unsurları şiirlerinde konu olarak ele almıştır. Almış olduğu eğitim onun diline ve üslubuna yansımıştır. Söyleniş kolay, anlamı derin şiirleri birer sehl-i mümteni örneği teşkil eder.

XX. yüzyılda mevlit yazma geleneğini devam ettiren bir şair olması Ferâhî'yi çağdaşlarından ayıran önemli bir özelliğidir. Özellikle Müslüman Türk çocuklarına armağan edilen "Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl" adlı eserinde bilinçli bir şekilde Hz. Muhammed'in çocukluk yıllarını konu edinmesi onun "amaçlı şiirler" de kaleme alan bir şair olduğunu göstermektedir. O, Müslüman Türk çocuğunun Hz. Muhammed'i kendisine örnek alması, onu bir rehber ve önder olarak görmesi gerektiğini düşünerek böyle bir eser ortaya koymuştur. Eserde Hz. Muhammed'in çocukluğunda çektiği sıkıntılara nasıl göğüs gerdiği ve hayat mücadelesinden vazgeçmediği hususuna da yer verilmiştir. Müslüman Türk çocuğunun da aynı vasıfları taşımasını arzu etmektedir. Hülasa Hz. Muhammed'e duyduğu sevgi ve saygı bu eserin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Şiirleri şekil bakımından değerlendirildiğinde; Ferâhî'nin hem halk şiirinin şekil özelliklerinden hem de divan şiirinin şekil özelliklerinden faydalandığını söylemek mümkündür. Özellikle dörtlük nazım

birimiyle kaleme aldığı şiirleri hece ölçüsüyle, beyit nazım birimiyle yazmış olduğu gazel ve mesnevileri aruz ölçüsüyle yazmıştır. Şiirlerini adlandırırken nazım şekillerinin isimlerini tercih etmeyip bunun yerine konuları dikkate alarak isimlendirmesi onun modern şiirle de ilişkisini göstermektedir. Bu yönüyle onu, halk ve divan şiirinden beslenen, modern şiirin de gereklerinden uzak durmayan bir şair olarak vasıflandırmak mümkündür.

Notlar

1. Söz konusu hatırayı Atilla İmamoğlu Necati Demir’e nakletmiş o da eserinde bu nükteye yer vermiştir (Demir, 2011: 94-95).
2. Batmak, Gözden kaybolmak
3. “Metne metinsellik özelliği kazandıran en önemli olgulardan bir tanesi de metnin diğer metinlerle olan ilişkisidir. Çünkü hiçbir metin başka metinlerden yalıtılmış bir biçimde üretilmez; tek başına bir varlık değildir ve diğer metinlerden bağımsız okunamaz.” (Beaugrande und Dressler, 1981: 182). Konuyla ilgili bk. Aktulum, (1999, 2013)
4. Devellioğlu’nun sözlüğünde “mevlit; insanın doğduğu yer, doğma, dünyaya gelme zamanı” şeklinde açıklanmaktadır. Terim olarak da “Hz. Muhammed’in doğumunu anlatan eserler” olarak belirtilmektedir (Devellioğlu, 1988: 760). Mevlit yazma geleneği İslam dünyasında oldukça yaygındır. Bu konuyla ilgili çok sayıda çalışma mevcuttur. Detaylı bilgi için şu kaynaklara bkz. Alıcı (2009), Bektaş (2011), Kara (2007), Köleleki (2007), Mazioğlu (1974), İçli (2012), Kurnaz (2007), Tatçı (2007), Ceyhan (2000).
5. Çölden
6. Halime’nin kızı, Hz. Muhammed’in sütkardeşi
7. Hz. Muhammed’in bu adından başka “Ahmed, Mahmud ve Mustafa” gibi adları da bulunmaktadır. Ahmed, Hz. Muhammed’in İncil’de geçen adıdır.

Kaynakça

- Aktulum, K. (1999) *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Aktulum, K. (2013) *Folklor ve Metinlerarasılık*. Konya,: Çizgi Kitabevi.
- Alparslan, Y., & Yakar, S. (2009) *Maraş Meşhurları*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği Yayınları.
- Alparslan, Y., Alıcı, L., & Yakar, S. (2009) *Türk Edebiyatında Maraşlılar*. Kahramanmaraş: UKDE Yayınları.
- Alıcı, G. (2009) *Mevlit Maraşi Kurra-zade Nadiri*. Kahramanmaraş: UKDE Yayınları.
- Avcı, R. (2015) Karacoğlan’dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bektaş, E. (2011) *Diyarbakırlı Kâmi ve Mevliti*. Turkish Studies, 6(1): 779-856.
- Beaugrande, R. A. und Dressler, U. (1981) *Einführung in die Textlinguistic*, Germany: Niemeyer.
- Ceyhan, A. (2000) *Süleyman Nahîfî’nin Mevlitü’n-Nebi Mesnevisi*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi: 89-141.

- Demir, N. (2011) *Afşin Yöresinde Nükteli Anılarla Halk Bilgeliği*. Afşin: Afşin Belediyesi Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1988) *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Güllü, A. C. M. (1992, Haziran 29) *Ferâhî Sağ Hakkında Muhtasar Malumat (Hayatı)*. Elbistanın Sesi Gazetesi: 1-2.
- İçli, A. (2012) *Mevlit Üzerine Bir İnceleme: Mevrit ve Yeniden Doğuş*. Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (s. 92-97). Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları.
- Kara, M. vd. (2007) *Süleyman Çelebi ve Mevrit Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Kemikli, B. (2016) *Mevrit Külliyyatı Süleyman Çelebi Mevrit-i Şerif/Vesiletü'n- Necat ve Tercümeleri I (2 b.)*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Köleleki, H. (2007) *Mevritle İlgili İnanç ve Tutumlar*. B. K. Çetin (Dü.), Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum (s. 358-398). Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Kurnaz, C. (1990) *Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, C. (2007) *Mevrit Bir Vuslat Şiiri Olarak Okunabilir mi? Süleyman Çelebi ve Mevrit Yazılışı, Yayılışı Ve Etkileri* (s. 106-114). Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Mazıoğlu, H. (1974) *Türk Edebiyatında Mevrit Yazan Şairler*. Ankara Üniversitesi D.T.C.F Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, VI(I), 31-63.
- Özçelik, B. (2021) *Elbistan Kültür Havzası Halk Şairleri ve Abdurrahim Karakoç'un Şiir Dünyası*. Ankara: Anakara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Plett, H. (1991) *Interextuality*. New York: Walter de Gruyter.
- Sağ, M. F. (1949) *Manzum Hikâye-i Velâdet-i Resûl*. Ankara.Yyy.
- Tatçı, M. (2007) *Hüseyin Vassaf Bey'in Mevrit Şerhi: Gülzar-ı Aşk. Süleyman Çelebi ve Mevrit Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri* (s. 251-269). Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Yıldırım, N. (2006) *Ferâhî*. Elbistan: Kaynarca Ofset.